

Тетяна МУЛИК

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і аналізу,
Вінницький національний аграрний університет

Ганна ЄКЕЛЬ

студент,
Вінницький національний аграрний університет

Олександр ПАНАДІЙ

студент,
Вінницький національний аграрний університет

НОВІ ПІДХОДИ ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Досліджено різні наукові підходи до класифікації оборотних активів. Визначено основні проблеми класифікації оборотних активів та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова : оборотні активи, класифікація, аналіз.

У сучасних умовах для більшості підприємств типовим наслідком кризових явищ їхнього економічного розвитку стала гостра нестача необхідного обсягу оборотних активів, що істотно позначається на ефективності господарювання. Разом із цим низька забезпеченість виробничих підприємств оборотними активами супроводжується недостатнім рівнем їх використання. Тому сьогодні одним з найактуальніших завдань у забезпеченні підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств є суттєве вдосконалення управління їхніми оборотними активами суб'єктів господарювання.

Під впливом змін потреб управління оборотними активами, постійно розвивається їх класифікація. Вона еволюціонує шляхом введення нових критеріїв. Економічно обґрунтована класифікація оборотних активів є важливою передумовою успішної організації бухгалтерського обліку, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість оперативного аналізу і прогнозування, а в кінцевому підсумку – обґрунтованість управлінських рішень. Тому дослідження даного питання є досить актуальним та перспективним.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних аспектів класифікації оборотних активів, вивчення поглядів різних науковців на проблеми класифікації оборотних активів.

Проблеми класифікації оборотних активів знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних вчених як А. Н. Бородавкін, О. С. Бородкін, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. П. Дяченко, З. В. Задорожний, В. М. Івахненко, Р. С. Коршикова, Я. Д. Крупка, В. Н. Копоруліна, М. В. Кужельний, Н. М. Малюга, Д. С. Моляков, С. В. Мочерний, П. Л. Носов, М. А. Пессель, М. С. Пушкар, В. В. Сопко, Р. Сорока, Н. М. Суков, Г. П. Урбан, І. С. Чухно та інших. Разом з тим, враховуючи зміни, що відбуваються в системі управління, постійно розвивається і класифікація оборотних активів, що потребує додаткових ґрунтовних досліджень.

У філософському розумінні класифікація (від лат. *classis* - розряд, клас і *facio* - роблю) - розчленування множини будь-яких об'єктів (елементів) на групи

(підмножини). Класифікація широко застосовується в усіх науках, як один із основних способів упорядкування і систематизації матеріалу, що досліджується.

Як зазначає проф. Бутинець Ф. Ф., класифікація елементів відбувається на основі зв'язку між ними, що виражається в їх розміщенні та у певній послідовності визначеної системи щодо окремих загальних принципів. У науковій практиці передбачена певна систематизація знань про той чи інший предмет [1, с. 28].

У загальному розумінні класифікація є розподілом предметів, явищ та понять за класами, видами, розрядами залежно від їхніх загальних ознак. Класифікація оборотних активів є їх систематизацією та групуванням для потреб управління активами підприємства. Згрупована різними способами інформація про оборотні активи потрібна для ефективного управління підприємством.

З одного боку, виявлені і сформульовані потреби управління активами обумовлюють вибір критеріїв класифікації і поділ сукупності активів підприємства відповідно до них.

З іншого боку, дослідження класифікації активів дозволяє виявити нові критерії розрізнення та групування активів і тим самим удосконалювати інформаційне забезпечення прийняття рішень, надавати наявну інформацію. Чим більше ознак класифікації виділено, тим більша ймовірність пізнання об'єкта.

Будь-яка класифікація, що пропонується, повинна відповідати як мінімум двом постулатам: перший - вона має бути теоретично обґрунтованою, тобто базуватися на науковій основі, давати можливість її легкого засвоєння великою кількістю аналітиків-практиків та використання для підготовки фахівців; другий - застосування її на практиці повинно бути необхідністю.

Необхідність класифікації оборотних активів зумовлена наступними проблемами:

- науковою розробкою питань аналізу оборотних активів;
- подальшим удосконаленням методики аналізу оборотних активів;
- покращенням підготовки та підвищенням кваліфікації аналітичних кадрів.

Існують різні підходи до класифікації оборотних активів. Розглянемо, які види оборотних активів виділяють сучасні науковці. Погляди різних вчених на це питання згруповано в табл. 1.

Таблиця 1. Класифікація оборотних активів за різними авторами

Класифікаційні ознаки та види оборотних активів	Берехтіна Л.О.	Івахненко В.М.	Подерьогін А.М.	Суков Г.П.	Сікора І.	Носов П.Л.	Кірейцев Г.Г.	Загородна О.М. Федорович Р.В.	Чухно І.С.
1. Залежно від участі в кругообігу: – оборотні активи у сфері виробництва; – оборотні активи у сфері обігу.	+	+	+	+		+	+	+	+
2. За характером фінансових джерел формування: – валові оборотні активи; – чисті оборотні активи; – власні оборотні активи.	+	+		+	+	+	+	+	+
3. За періодом функціонування: – постійна частина оборотних активів; – змінна частина оборотних активів.	+					+			+
4. Залежно від методів планування та регулювання: – нормовані; – ненормовані.		+	+			+	+		+
5. За видами розрізняють: – запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; – запаси готової продукції; – дебіторська заборгованість; – грошові кошти; – інші види оборотних активів.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
6. За часом перебування в кругообігу: – початкові; – функціональні; – накопичені.									+
7. За ступенем ліквідності: – абсолютно ліквідні; – швидколіквідні; – малоліквідні.					+	+			+
8. За формою функціонування: – монетарна форма; – речова форма.						+			+
9. За ризиком вкладених оборотних активів: – оборотні активи з високим ризиком вкладення; – оборотні активи з середнім ризиком вкладення; – оборотні активи з мінімальним ризиком вкладення					+	+			+
10. За ступенем захищеності від інфляції: – оборотні активи, що не піддаються інфляційним втратам; – оборотні активи, що піддаються інфляційним втратам.					+	+			+

Аналіз таблиці дає можливість зробити висновок, що більшість вчених розрізняють оборотні активи залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за видами. Менш поширеним є поділ за ступенем захищеності від інфляції, за ризиком вкладених оборотних активів, за ступенем ліквідності, за періодом та за формою функціонування. На нашу думку, всі ці види оборотних активів є важливими і забезпечують проведення економічного аналізу в цілому.

При класифікації оборотних активів за характером фінансових джерел формування виникає проблема їх поділу на валові оборотні активи, чисті оборотні активи, власні оборотні активи чи власні, позикові та залучені.

Позиковими є кошти, які підприємства отримують у вигляді банківських кредитів з метою створення сезонних запасів матеріальних цінностей та покриття витрат виробництва. Ці кошти надаються підприємствам на певний строк, після завершення якого вони мають бути повернені банку [2, с. 380].

Залучені оборотні активи - фактично ті ж самі позикові кошти, отримані із зовнішніх джерел. Тому, на нашу думку, такий поділ проводити недоцільно. Більш точним на підставі виділення як ознаки характеру фінансових джерел, формування таких груп як валові, чисті та власні оборотні активи. Валові оборотні активи характеризують загальний їх обсяг, сформований за рахунок як власного, так і позикового капіталу. Чисті оборотні активи характеризують ту частину їх обсягу, що сформована за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу [3, с. 14]. Якщо підприємство не використовує довгостроковий позиковий капітал для фінансування оборотних коштів, то суми власних і чистих оборотних активів збігаються.

Деякі науковці (Бетехтіна Л. О., Івахненко В. М., Поддєрьогін А. М., Сікора І.) не виділяють групування оборотних активів за формою функціонування, вважаючи, що цей поділ є тотожним поділу залежно від участі в кругообігу. Однак, на нашу думку, є певні відмінності. Монетарна форма оборотних активів передбачає перебування їх переважно у вигляді готівки. Тоді як оборотні активи у сфері обігу включають в себе не лише готівку, а й дебіторську заборгованість та поточні інвестиції. Тому доцільно використовувати обидві класифікаційні ознаки.

Особливо актуальною у період фінансової кризи є класифікація за ризиком вкладених оборотних активів та за ступенем їх захищеності від інфляції, яка дасть змогу побачити, чи виживе підприємство під час зростання інфляційних процесів чи неповернення дебіторської заборгованості.

Не досить поширеним є поділ на постійні та змінні частини оборотних активів. Постійна - незмінна частина коштів, що не залежить від сезонних та інших коливань операційної діяльності і не пов'язана з формуванням товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання. Тобто це мінімум оборотних активів, необхідних для здійснення операційної діяльності. Змінна - пов'язана з сезонними зростаннями обсягів виробництва і реалізації продукції, що вимагає в певні періоди наявності додаткової кількості оборотних активів [4, с. 44].

Чухно І. С. пропонує виділяти оборотні активи за часом перебування в кругообігу: початкові, функціональні та накопичені. Даний поділ, на нашу думку, є важливим, оскільки підприємству необхідно знати при здійсненні господарської діяльності, яка кількість оборотних активів була у його розпорядженні перед початком операційної діяльності, яка кількість брала участь у операційному циклі, і, як висновок, що отримали в кінці.

Також доцільно здійснювати класифікацію оборотних

активів за ступенем ліквідності. Такий поділ дає можливість підприємству визначити, наскільки швидко в певний момент здійснення операційного циклу воно зможе погасити свої поточні зобов'язання.

Отже, з метою забезпечення ефективного, цілеспрямованого управління оборотними активами вони потребують певної класифікації. Економічно обґрунтована класифікація оборотних активів є важливою передумовою успішної організації бухгалтерського обліку, оскільки від цього залежить здатність своєчасно і чітко управляти оборотними активами, можливість оперативного аналізу і прогнозування, що в кінцевому підсумку впливає на обґрунтованість управлінських рішень.

Класифікацію оборотних активів здійснюють за різними ознаками, проте в умовах антикризового управління, обґрунтовано застосування класифікації оборотних активів за ступенем захищеності від інфляції, за ризиком вкладених оборотних активів, за ступенем ліквідності, за періодом та за формою функціонування. Уведення таких додаткових класифікаційних ознак дає змогу більш цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз та планування оборотних активів на підприємстві.

Список літератури

1. Бутинець Ф. Ф. Аудит [Текст] : підр. для студ. / Ф. Ф. Бутинець. - 2-е вид. перер. і доп. - Жит. : РУТА, 2004.
2. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / А. М. Поддєрьогін. - К. : КНЕУ, 2001. - 368 с.
3. Берехтіна, Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства [Текст] / Л. О. Берехтіна // Держава і регіони. Серія: Економіка і підприємництво. - 2006. - № 6. - С. 378-381.
4. Сікора, І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах [Текст] / І. Сікора // Бухгалтерський облік і аудит. - 2004. - № 9. - С.13-18.
5. Носов, П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів [Текст] / П. Л. Носов // Економіка і держава. - 2008. - № 7. - С.43-46.
6. Чухно, І. С. Визначення економічної сутності поняття "оборотні активи підприємства" [Текст] / І. С. Чухно // Регіональна економіка. - 2008. - № 6. - С. 62-69.

РЕЗЮМЕ

Мулык Татьяна, Екель Галина, Панадий Олександр

Новые подходы к классификации оборотных активов

В статье исследованы различные научные подходы к классификации оборотных активов. Определены основные проблемы классификации оборотных активов и предложены пути их решения.

RESUME

Mulyk Tetyana, Yekel Galyna, Panadiy Olexandr

Scientific approach to the classification of current assets

The various scientific approaches to the classification of current assets are investigated. The main problems of the classification of current assets are determined.